

Enintään 6 tehtävään saa vastata. Tehtävät arvostellaan pistein 0–6, paitsi muita vaativimmat, +:lla merkityt jokeritehtävät, jotka arvostellaan pistein 0–9. Moniosaisissa, esimerkiksi a-, b- ja c-kohdan sisältävissä tehtävissä voidaan erikseen ilmoittaa eri alakohtien enimmäispistemäärät.

1. Sanotaan, että yksilön vapaudella on aina rajansa.
 - a) Pohdi, miten väite on perusteltavissa.
 - b) Anna esimerkkejä yksilön vapauksista ja selitä niitä.
 - c) Mitä vapauksia ihminen ei voi itselleen vaatia?

2. Selvitä kausaliteetin käsitettä tieteessä ja arkielämässä.

<http://graphics.stanford.edu/~levoy/images/bullet-apple-s.jpg>

3. Murtovarkaan teot vaativat rohkeaa luonnetta. Rohkeus on hyve. Murtovaras on siis hyveellinen. Mitä vikaa tässä päättelyssä on, vai ovatko murtovarkaat hyveellisiä ihmisiä?

4. Vertaa toisiinsa tekoutilitarismia ja sääntöutilitarismia. Anna esimerkkejä tilanteista, joissa teko- ja sääntöutilitaristi suosittavat eri tekovaihtoehtoja, ja arvioi suosituksia.

5. Mihin tekijöihin Sven Krohn mahdollisesti viittaa alla olevassa lainauksessa? Pohdi tällaisen käsityksen filosofista pätevyyttä.

"Siirtykäämme käsittelemään henkistä ihmiskäsitystä. Vaikka tämäkin käsitys sen edustajissa esittäytyy erilaisissa variaatioissa, voidaan siinä erottaa eräitä keskeisiä ja yhteisiä piirteitä. Yksi tällainen piirre on teesi, että tuntemamme todellisuuteen ihmisen mukana on tullut tekijöitä, joita ei voida palauttaa meitä ympäröivän luonnon ilmiöihin --."

Sven Krohn, *Ydinihminen* (1989)

6. Pohdi, onko perusteltua väittää, että nykyajan tiede on välineraationaliteetin hallitsemaa.

"Tietämisen ja ymmärtämisen välisen eron lisäksi on eräs toinen, ihmisen identiteetin ongelmasta keskustelemisen kannalta tärkeä rationaalisten suhtautumistapojen erotus. Sen teki luultavasti ensimmäisenä Max Weber. Hän erotti kaksi rationaalisuuden päämuotoa, joille hän antoi nimet "Zwekrationalität" ja "Wertrationalität". Edellinen liittyy keinon ja päämäärän käsitteisiin. Keinon rationaalisuus on siinä, että se edistää tehokkaasti annetun päämäärän saavuttamista. Keinon käyttö on osaamista ja tietoon perustuva osaaminen sitä mitä sanomme tekniikaksi.

Arvorationaalisuus ("Wertrationalität") koskee muun ohella päämäärien arviointia: ovatko ne tavoittelemisen arvoisia, ja onko niiden saavuttaminen hyväksi tai pahaksi?

Tieteellis-tekniselle kulttuurillemme on luonteenomaista, että ihmisen rationaalisessa suhtautumisessa nimenomaan "Zwekrationalität" on saanut dominoivan aseman. Tämä liikakasvu eli hypertrofia on sukua sille ylikehittyneisyydelle, jonka aikamme intellektuaalissa elämässä tietäminen on saanut suhteessa ymmärtämiseen. Me olemme tulleet tietäviksi ja osaaviksi ymmärtäväisyyden ja arvoherkkyyden kustannuksella."

G. H. von Wright, *Moderni identiteetti ja eettisyys*. Ajatus 63 (2006)

Kuva: Tykografi 2007

Akateemikko G. H. von Wright oli yliopistofilosofi ja keskusteleva kulttuuripersoona. Kuvassa laatta hänen kotitalonsa seinässä Helsingissä.

7. Positiiviset oikeudet hyvinvointivaltion moraalisen perustana
8. Millaisia vallankäytön muotoja yhteiskunnassa esiintyy, ja miten ne perustellaan oikeudenmukaisuuden kannalta?

Kuvat: Tykografi 2007

Vallan paikkoja: politiikka, armeija, viihde, kaupallisuus

- +9. Erilaiset yhteiskuntafilosofiset teoriat, kuten liberalismi, konservatismi, anarkismi, sosialismi ja kommunismi, suhtautuvat omistamiseen eri tavoin. Esittele omistamisen oikeuttamista ja vertaa kahta valitsemaasi teoriaa toisiinsa.
- +10. Erittele tietämisen ja ymmärtämisen eroa lähtökohtana tehtävän numero 6 lainaus. Miten tieteellis-tekninen kulttuuri ilmenee nykymaailmassa? Pohdi G. H. von Wrightin näkemyksen uskottavuutta sekä Sven Krohnin tehtävässä numero 5 ehdottamaa vaihtoehtoa.